

Bacsó Béla művészetfilozófus
(1952-2024)

Alig egy hete telefonon hívtam. Kedvenc vendéglőjében találtam meg, ahol Magdival, feleségével azt ünnepelte, hogy befejezte új könyvét Paul Kleeről, a nagy festőről. Súlyos beteg volt már két éve, de ez egyelőre csak az éjszakai kínzó hátfájásokban jelentkezett, s nem fosztotta meg energiájától. Egy másik, rohanó lefolyású kór vitte el néhány nap alatt. A hír könyvét olvasva ért utol, amiről előző nap írtam neki, hogy haladok vele, s hamarosan megbeszéljük.

Ameddig eljutottam, abból is látom, hogy új, jellegzetes Bacsó-könyv született, teljes hermeneutikai és fenomenológiai fegyverzetben, mindenütt nyomatékosan képviselve a teremtő és mindenható, mindentudó művész (ember) romantikus képzetével ellentétes álláspontot, amely alapgondolata volt, s mindig új vonatkozásban fejtette ki. Legjobban ezt egy régebbi könyvének (egynek a tizenkettőből) a címe fejezi ki: „*Mert nem mi tudunk...*” Az idézet, amely paradox módon egy nagy romantikustól, Heinrich von Kleisttől származik, így folytatódik: „elsősorban egy bizonyos állapotunk az, ami tud”. Tehát nem mi tudunk, de nem is „a könyörülő Isten”, aki nem játszik szerepet Bacsó filozófiájában, hanem állapotok, összefüggések teljesen soha nem tudatosítható hálója, amelyben működünk, megértünk, cselekszünk, alkotunk. S ki lenne alkalmasabb ennek a tételnek a példájára, mint Klee, akinél a pont – vonalként – sétára indul, s a Mester maga tudja a legjobban, hogy e séta útját és célját ő pontosan nem tudhatja.

Ez a szellemi alázatként is megnevezhető alapbeállítottság nemcsak a művészeti alkotásokra, hanem megértésükre is kiterjeszkedett. Bacsó minden írásának volt valami szelíd üzenete, hogy „Hátrább az agarakkal”, hogy ne tolakodjunk, hogy óvó-óvatos kezekkel bontsunk ki értelmezési lehetőségeket, s mindig legyünk tisztában azzal, hogy ezek csak lehetőségek és nem diktumok.

Ebből a gyöngéd mondandóból azonban nem szabad arra következtetnünk, hogy Bacsó könnyen feladta volna, vagy hajlandó lett volna relativizálni álláspontját. Kemény harcos volt meggyőződéseinek védelmében, éles kritikus, lelkesítő tanár, könyvkiadások, fordítások, antológiák révén nagy tudomány-terjesztő. Erős igazságérzettel és meggyőződéssel megáldott, igaz és jó ember.

Hozzá kell tennem: jó barát, jóbarátom. Majd fél évszázada. Volt lakásszemináriumom hallgatója, voltunk egyetemi kollegák, volt a főnököm. Több mint négy évtizeden keresztül minden nyáron két hétig együtt néztük Szigligeten az új gólyák repleckéit, az alkonyatot, beszélgettünk kettesben és nagy társaságban, beszámoltunk egymásnak, mivel foglalkozunk (kivéve azt az egy nyarat, amikor rejtegetni kellett előtte a munkámat, mert éppen az őt ünneplő meglepetés-kötetbe írtam róla tanulmányt).

Nyugalomba vonulva új élet-korszakra készült. hiszen nem volt beteges ember és semmi sem jelezte ma már korainak számító távozását. Több könyvet meg akart írni. Ekkor derült ki betegsége. Nem roppant össze, folytatta gondoskodó és munkás életformáját, szinte az utolsó pillanatig. Nagyon fog hiányozni, máris nagyon hiányzik.

Radnóti Sándor